

Lletres Valencianes

Revista del llibre valencià · Número 46 · Juny 2016

**GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'EDUCACIÓ,
INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT**

*Conseller d'Educació, Investigació,
Cultura i Esport*

Vicent Marzà Ibáñez

Secretari autonòmic de Cultura i Esport

Albert Girona Albuixech

Directora general de Cultura i Patrimoni

Carmen Amoraga Toledo

ISSN: 1578-4096

Dep. Legal V-2053-2001

© de la present edició:

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

Av. Campanar, 32, 46015 València

<http://dglab.cult.gva.es>

Direcció

Rosario Tamarit Rius

Coordinació

Carmen Pardo

Consell Assessor

Francisca Cerdà Vara

Jaime J. Chiner Gimeno

Mª Jesús Carrillo Martínez

Secretaria

Raimundo Forner Barres

Administració

Montserrat Ferrer Pereira

Col·laboracions

Felip Pineda, Santiago Barrachina , Mercè Climent, Josep Mir, Maria Salvador Lluch, Miguel, Catalán, Empar de Lanuza, Eduard R. Comeig, Maite Monar i Maria Peris, Clara Berenguer, Víctor Martínez, Alicia Toledo, José Miguel Vilar-Bou, Arantxa Bea

Fotografia

García Poveda

Correcció lingüística

Maria Quiles Ruiz

Disseny i maquetació

Eliseo Soriano

Índex

Crítica

LA MEMÒRIA DEL SABOR.....	5
LA IGUALDAD EN EL RODAJE.....	7
DONES.....	9
NOTÍCIA DE LA TRIBU / MARC GRANELL RECITABLE.....	11
MOLÈCULES.....	15
MORIRÁS MUCHAS VEGES.....	17
MATÈRIA DE BRETANYA.....	19
BIOGRAFIES PARCIALS (3). L'ÈPOCA CRÍTICA.....	21
L'AMOR FORA DE MAPA.....	23
ELS CALÇOTETS DE L'ÓS BLANC.....	25

Minicrítica

LA LLIGA DELS PÈL-ROJOS I SILVER BLAZE.....	27
VIVIR Y MORIR EN EL TRABAJO.....	28
LA MUNTANYA DE LLIBRES MÉS ALTA DEL MÓN.....	29
ESCALOFRÍOS.....	30

Reportatges

LA FIRA QUE CREIX.....	32
EDITORIAL PRE-TEXTOS.....	39

[Fes clic en el títol de la crítica o l'article que vols llegir](#)

Revista Lletres Valencianes núm. 46

LA GASTRONOMIA ÉS UN LLOC EN EL MÓN

Com qui abans d'iniciar un discurs veu necessari deixar clar el seu posicionament –el lloc des del qual parla–, en les primeres pàgines de *La memòria del sabor*, Joan Garí es declara fanàtic «dels sabors tradicionals, les receptes anyenques i els plats ancestrals». És a dir, militant de la causa golafre amb un extra d'arrelament al territori. No en va, en el pròleg del llibre –que el mateix Garí defineix com «localista i apassionat»–, l'autor es reconeix afectat pel «patrioterisme» –això és, segons la definició de Josep Pla, la creença que la cuina i els aliments propis són els millors del món.

Si som el que mengem, podem sentir-nos orgullosos del que som. Aquesta sembla ser la tesi de Garí, que repassa en aquesta obra la gastronomia del

seu poble, Borriana, i, per extensió, la de bona part del País Valencià. «El sabor és una nació inequívocament més profunda que mil proclames gregàries, que mil crits aferrats impunement a l'asta d'una bandera, que mil consignes modulades a l'uníson», afirma. De fet, per a l'autor, l'acte de menjar sobrepassa la mera funcionalitat alimentària i esdevé un dels plaers de la vida més grans. Des d'aquest punt de vista, el borrianenc presenta una sèrie de receptes populars sota la premissa que l'única manera de salvar els sabors de sempre és posar-los en pràctica.

La memòria del sabor, però, excedeix la comesa de receptari i Garí es deixa portar pel seu personal estil asagístic. D'aquesta manera, guia el lector pels camins més diversos: des de la literatura fins a la història, des de

La memòria del sabor

JOAN GARÍ

Fotografies: Ramon Usó

La memòria del sabor

JOAN GARÍ / Autor

RAMON USÓ / Fotògraf

EDITORIAL TRES I QUATRE. LA CANYADA (PATERNA), 2015

228 pàgines / 978-84-7502-970-2 / 35€

l'etnologia a la dietètica, des de la lingüística a l'agricultura. El borrianenc descriu el procediment de menjar amb la passió i la sensualitat de qui creu, com ell mateix afirma, que «la cuina és el cordó umbilical que ens lliga més sòlidament a les vivències del passat». Si la memòria de Proust es posava en marxa gràcies al sabor d'una magdalena, són plats com l'olla de col o la coca de carbasseta els que susciten els records de Garí.

En el seu conjunt, *La memòria del sabor* serveix també com a homenatge a l'entorn més proper de l'autor i, en particular, a la seua mare, honorable transmissora del coneixe-

ment culinari, a qui anomena «guardiana de les paraules i dels sabors». La figura materna reapareix constantment a les pàgines del llibre a través d'una sèrie d'anècdotes que destaquen per la tendresa que se'n desprén. Però, en realitat, l'admiració de Garí s'estén a totes aquelles dones que, arraconades en tants altres àmbits de la història, han dignificat i enriquit el nostre patrimoni gastronòmic («més que al Ferran Adrià m'intrigaria conèixer sa mare», escriu).

Els textos de Garí es complementen amb les delicioses fotografies –l'adjectiu està més justificat que mai– del també borrianenc Ramon

Usó, que retrata cada plat i cada ingredient amb la delicadesa de qui immortalitza una obra d'art. D'aquesta manera, les imatges reforcen el missatge de l'escriptor i conviden, encara més, a posar en marxa el foguer i deixar enrere per sempre el menjar precuinat.

FELIP PINEDA

ENLLAÇOS

FITXA

AUTOR

FOTÒGRAF

EL CINE COMO RECURSO PARA LA IGUALDAD

El cine siempre ha sido una herramienta clave para entender la sociedad en la que vivimos y, a partir de esa premisa, el volumen *La igualdad en rodaje: Masculinidades, género y cine* (Octavio Salazar Benítez, Tirant lo Blanch) trata de desentrañar, desde una perspectiva múltiple (antropológica, sociológica, jurídica, etc.), cómo el cine ha representado los diferentes roles de sexo/género, atribuidos a la masculinidad y la femineidad, y cómo el desarrollo de este binomio ha sucumbido a la desigualdad imperante, consecuencia del lastre y la influencia de la llamada sociedad patriarcal: una sociedad tradicionalmente desigual y machista que, pese a la evolución de las sociedades modernas, el medio cinematográfico

ha asumido tanto en su discurso como en su modo de funcionamiento desde el punto de vista industrial.

Mediante un extenso catálogo de ejemplos el texto, perteneciente a la colección «Cine y Derecho» de la citada editorial, pone de manifiesto cómo la lectura que podemos extraer –al menos, del canon cinematográfico– incide en los puntos estructurales del contrato social, a saber: la distinción entre lo público (asociado a lo masculino) y lo privado (femenino); la masculinidad entendida como el ejercicio del poder y la ley, a partir de la aplicación de la razón; y su reverso en la femineidad, en tanto que esfera reservada –y subordinada, por cierto– al cuidado y al desarrollo de las emociones.

LA IGUALDAD
EN RODAJE:
Masculinidades, género y cine

Octavio Salazar Benítez

La igualdad en rodaje

OCTAVIO SALAZAR BENÍTEZ / Autor

EDITORIAL TIRANT LO BLANCH. VALÈNCIA, 2015

374 pàgines / 978-84-90864-77-7 / 29 €

Este desequilibrio en el reparto de los roles es el que subyace todavía, y por desgracia, en los supuestamente avanzados sistemas democráticos liberales, en los que las celebradas bondades del capitalismo no hacen sino perpetuar el dominio del patriarcado.

La masculinidad viril y exitosa de los publicistas de *Mad Men* (varios directores, 2007-2015), o el triunfo de la ideología del individualismo autosuficiente y triunfante de Charles Foster Kane en *Ciudadano Kane* (*Citizen Kane*, Orson Welles, 1941) acaba revelándose no tanto como una virtud sino más bien como el sometimiento a unos patrones de masculinidad normativa que, en definitiva, desembocan en un fracaso del ser humano, en tanto que individuo que niega la expresión natural de sus sentimientos.

Ejemplos similares podemos encontrar en los prototipos masculinos guerreros y garantes de la patria que propone el cine de cruzada franquista de los años cuarenta y cincuenta del pasado siglo –véase *Raza* (José Luis Sáenz de Heredia, 1942), por ejemplo– o en la representación del macho ibérico que encontramos en el landismo, corriente cinematográfica española que en los años sesenta y setenta –y de manera muy ligada al desarrollo económico que, fundamentalmente, trajo el turismo– trató de reflejar una mal llamada apertura sexual y, en general, en materia de libertades.

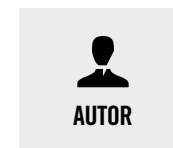
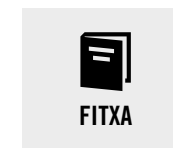
Sin embargo, la lucha en la que durante décadas lleva inmersa el movimiento feminista hace albergar esperanzas de llegar a una efectiva democracia paritaria en la que, efectivamente y como el propio movimiento manifiesta, podamos transitar de una masculinidad normativa a una masculinidad cuidadora y en la que, sobre todo, se elimine la reductora asociación de lo femenino a lo maternal y lo doméstico, exclusivamente; así como de lo masculino a lo insensible y lo público.

En ese necesario cambio de paradigma hacia la igualdad es esencial el papel del cine, así como de la publicidad o los medios de

comunicación en general, pues en todos los casos nos encontramos con potenciales transmisores de valores y modelos sociales que, en un auténtico sentido democrático, constituyen una herramienta didáctica y transformadora de valor incalculable.

SANTIAGO BARRACHINA

ENLLAÇOS ▾

***DONES,* UN CALIDOSCOPI PER OBSERVAR LA BELLESA**

Passar les pàgines d'aquest llibre és com fer girar un calidoscopi i restar hipnotitzats davant de tanta bellesa; de tantes dones fascinants, úniques, irrepetibles. Inventades, somiades, recordades o llegides, totes elles han quedat en la memòria de Camilleri, que ha volgut retre'ls el seu personal homenatge.

La primera paraula que em ve al cap després de llegir *Dones*, d'Andrea Camilleri, és *calidoscopi*, aquell instrument òptic format per un tub dins del qual hi ha fragments de vidres acolorits i miralls disposats de manera que apareix una figura de simetria

radiada que varia il·limitadament en agitar-lo, i que ens tenia hipnotitzats durant hores i voltes quan érem infants. Si busquem l'etimologia de calidoscopi veurem que està formada per tres paraules gregues: *kalós* (bell), *eidos* (imatge) i *skopein* (observar).

Dones

ANDREA CAMILLERI / Autor

ENRIC SALOM / Traductor

BROMERA. ALZIRA, 2015

«ECLÈCTICA», 254 / Col·lecció

184 pàgines / 978-84-9026-500-0 / 18,95 €

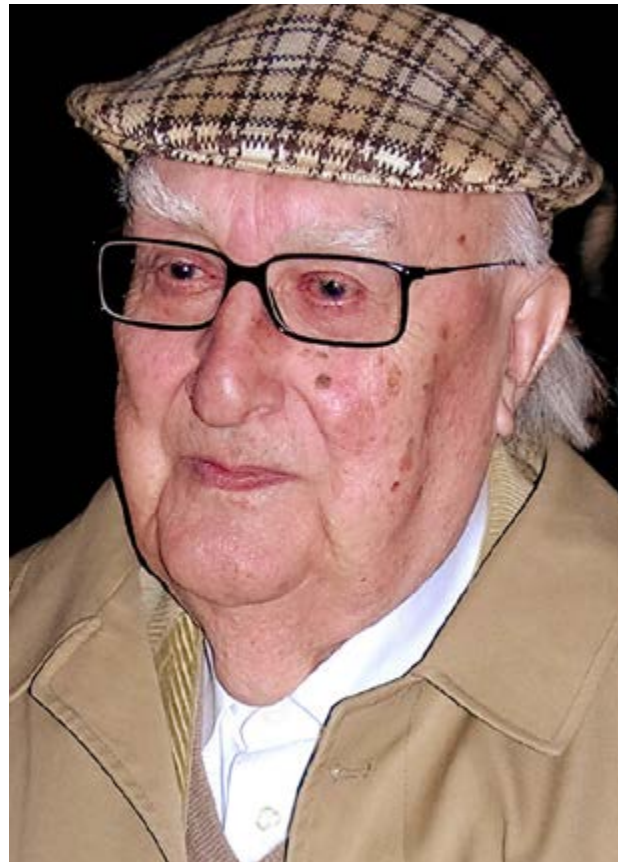
I una no pot estar-hi més d'acord, perquè llegir aquest llibre –o fins i tot, escoltar-lo– és observar tot d'imatges belles.

Dones és una sèrie de retrats o, com el mateix Camilleri afirma, de moments de retrats de dona, on l'autor intenta oferir una mostra de l'univers vastíssim femení. Totes elles fascinants, úniques, irrepetibles, com les imatges que ens oferiria un calidoscopi en girar-lo. Es tracta, doncs, d'un catàleg de dones, ordenat per rigorós ordre alfabètic, des de la A d'Angèlica fins a la Z de Zina, però no a la manera d'un Don Giovanni qualsevol, sinó d'un home honest i «enamorat» –en el sentit més ampli de la paraula– de la dona en què pensa, que recorda, imagina, crea i, finalment, retrata.

Al llarg d'aquests 39 relats trobem dones emblemàtiques de la literatura universal, com són Antígona, Beatrice, Helena o Ofèlia. Dones extretes de la Història, moltes de les quals conviuen en la frontera entre realitat i llegenda, com ara Joana d'Arc, Nefertiti o Teodora de Bizanci. Dones que l'autor ha conegut al llarg de la seua vida i que per alguna o altra raó s'han quedat per sempre en la seua memòria: la seua àvia materna, Elvira Capizzi; l'editora Elvira Sellerio, amb qui publicà *La strage dimenticata* i *L'estació de la caça*; el seu primer amor, Maria, o Ingrid, aquella estudiant sueca de qui va agafar prestat el nom i la nacionalitat per crear l'amiga estrangera del comissari Montalbano. I dones de les quals li han parlat amics i

coneguts i que ell s'ha encarregat de literaturitzar, o, fins i tot, que nasqueren directament com a personatges de conte, com ara Pucci, Sofia, Úrsula o Xènia.

Totes aquestes dones, clàssiques, conegudes o anònimes, en mans de Camilleri adquireixen altres matisos, noves dimensions. Conte a conte, nom a nom, l'autor s'agenolla als peus de totes aquestes dames per rendir-los, una a una, el seu merescut homenatge.

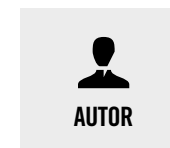
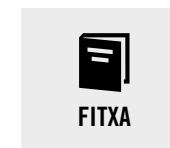

Els problemes de visió que arrossega els darrers anys el van obligar a dictar aquesta història d'històries a la dona més important de la seua vida: la seua esposa, amb qui comparteix vida i literatura des de fa quasi sis dècades. Aquest contratemps –o potser en aquest cas ha estat un avantatge– ha propiciat un llibre íntim, delicat i mesurat, que ens arriba als lectors com si el mateix Camilleri ens el xiuxiuejara a cau d'orella. En definitiva, *Dones* té els tres ingredients que fan que un plat esdevinga obra d'art: cuit a foc lent, lentíssim; una matèria primera exquisida, la que dóna tota una vida d'experiències i coneixences, i molt d'amor i afecte.

Dones, a més, és la manera de respondre de Camilleri davant del que considera un fracàs de la societat italiana, que l'any 2013 es va veure obligada a aprovar una llei contra el «femicidi», per la quantitat de casos enregistrats de violència de gènere.

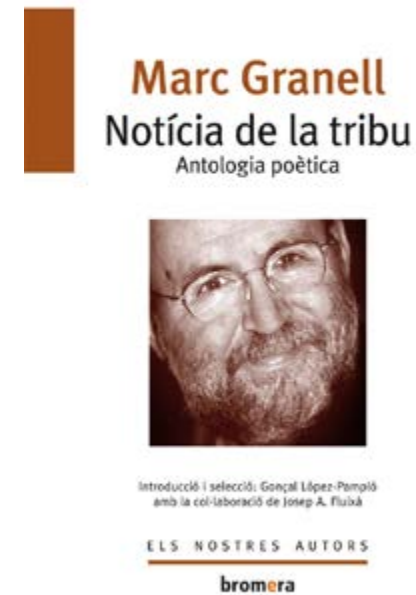
MERCÈ CLIMENT

ENLLAÇOS

DES DE LA PROFESSIÓ INCONSOLADA FINS A LA POÈTICA NAÏF

Un lector pot tenir la sensació que la poesia de Marc Granell arriba a ser fàcil o *clara* perquè aparentment no li exigeix un esforç interpretatiu. Pot semblar-li que resulta perfectament intel·ligible, que hi troba que *diu allò que diu* i que ell, el lector, la comprén perfectament sense haver-hi de moure's del seu ús natural del llenguatge. Potser té raó aquest lector. I, potser, alhora, no la té.

Notícia de la tribu

MARC GRANELL / Autor

EDITORIAL BROMERA. ALZIRA, 2015

«ELS NOSTRES AUTORS», 77 / Col·lecció

128 pàgines / 978-84-9026-397-6 / 11,95 €

Però si un lector ho interpreta així, el fet poètic es dissipa i la literatura s'esgota, es fa fonedissa i desapareix. Si aquest és el cas, l'èxit editorial i de públic que ha aconseguit la pràctica poètica de Marc Granell amagaria una greu paradoxa, car consistiria a *desconstruir* el mateix fet poètic, des de dins estant, com a fet literari i amb la complaença inconscient del lector que encara assumeix, erròniament, però, el text que llegeix com a literatura. Aleshores, tanmateix, si ocorre això, la poesia granelliana deixarà de ser fàcil o senzilla i s'abocarà suïcida en l'eixarmada contradicció de la destructiva ironia postmoderna que magnifica el tòpic literari per a negar-lo.

Dues antologies de l'obra poètica de Marc Granell han coincidit actualment. Una, introduïda i seleccionada pel filòleg Gonçàl López-Pampló, amb la col·laboració de Josep A. Fluixà, està presentada per l'editorial Bromera amb el títol *Notícia de la tribu*. L'altra, feta pel rapsode Vicent Camps, la qual, a més a més, s'acompanya d'un CD amb la recitació i la interpretació musical de Miquel Pérez Perelló, publicada per Edicions 96 sota el títol *Marc Granell recitable*. Són ben diferents, si atenem a la selecció dels poemes. La primera fa una tria ordenada cronològicament d'aquella part del corpus granelliana que la indústria editorial anomenaria «per a adults». Així, la selecció de López-Pampló cerca un públic més genèric que no pas l'antologia de Vicent Camps, el

qual ha volgut adreçar-se ben conscientment i professionalment a un públic escolar: infantil i juvenívol, si seguim amb la terminologia industrial, cosa que es concreta fins i tot en la presentació de la selecció en dues parts diferenciades segons el col·lectiu de referència. Ambdues antologies, però, es troben animades per una intenció pedagògica, que no pas crítica, i volen satisfer un primer contacte de la part del lector amb la pràctica poètica de Marc Granell, des dels seus inicis fins a les darreres entregues. No obstant això, la lectura i el contrast de les dues antologies ens pot permetre de reflexionar una mica sobre la rellevància de la poesia granelliana en el context de la pràctica poètica catalana dels valencians a partir dels anys setanta.

Inútil és la vida quan el temps ha arribat

de ser el teu cos sorra en la sorra confós

(*Notícia de la tribu. Antologia poètica.*
Pàg. 31)

Els poetes són els éssers més inútils

que hi ha sobre la terra

(*Marc Granell recitable.* Pàg. 71)

La primera citació és de l'any 1977; la segona, de 2008. Si atenem la seua lectura natural, semblaria que res no s'ha resolt malgrat el periple de més de trenta anys fet. És, *grosso modo*, la mateixa asserció atributiva (atribució pròpia, no pas equativa); tanmateix, en la primera copsem un gest retòric de gust expressionista en la sintaxi, cosa que en la segona, tant de temps més tard, ha desaparegut. Deixem ací aquesta mínima mostra, ja que no tenim lloc per més; no obstant això, ja podem intuir una intenció en el poeta, palesa i ben conscient.

En l'atenció que el crític Sala-Valldaura li dedicà al nostre poeta, diu en comentar un poema que «... el to col·loquial, quasi prosaic, dels versos sostenen la força expressiva». Vicent Alonso ha comentat, en un altre sentit, la capacitat de Granell «de convertir els seus poemaris en autèntics tractats sobre la naturalesa de l'home». Alguna aposta liminar hi trobem, doncs; una voluntat necessitada de cercar la ratlla que parteix els dominis de les dues escriptures literàries bàsiques: un afany vital de descobrir la subtil fractura entre l'ἦθος i l'ἔθος.

Encara que les antologies que ressenyem no ho ressalten, la progressió poètica d'en Granell és constant al llarg del seu periple, malgrat que no segueix pas una cronologia lineal. L'expressionisme informa un llibre anterior i posterior a un altre anhelantment naïf on la poesia es fa essencial en el seu moment

primer de mots originals, de mots que els infants adquireixen, però que, tot plegat, alhora conforma un procés cap a la prosificació i el buidatge retòric i metafísic. A poc a poc, l'artífex deixa pas a l'home de mans buides, sense eines ni art, que afusa fins a la fi el llenguatge poètic. Tanmateix, no sé si sabrem dir què en fou primer, si l'ou o la gallina; si la reducció de la poesia a la lírica i el bandejament de l'autor empíric –aquella famosa defunció que constata Barthes– amb la consegüent ascensió funcional del *jo poètic* –del subjecte de l'enunciació– que causà la modernitat poètica, o si la modernització de la poesia, com un art o ús del llenguatge on la paraula ja no referencia les coses del món sinó la mateixa paraula com a signe lingüístic fet i complert, causà el

bandejament de l'autor empíric. Potser podem ara i ací, com a lectors, tenir-ne l'experiència en la poesia de Marc Granell. Potser la modernitat poètica està tancant el seu cicle i la poesia d'en Granell n'és un indicatiu. Potser... la lectura del poeta valencià podria convertir-se en una aventura teòrica i paga molt el risc d'intentar-la.

JOSEP MIR

ENLLAÇOS ▾

AUTOR

FITXA 1

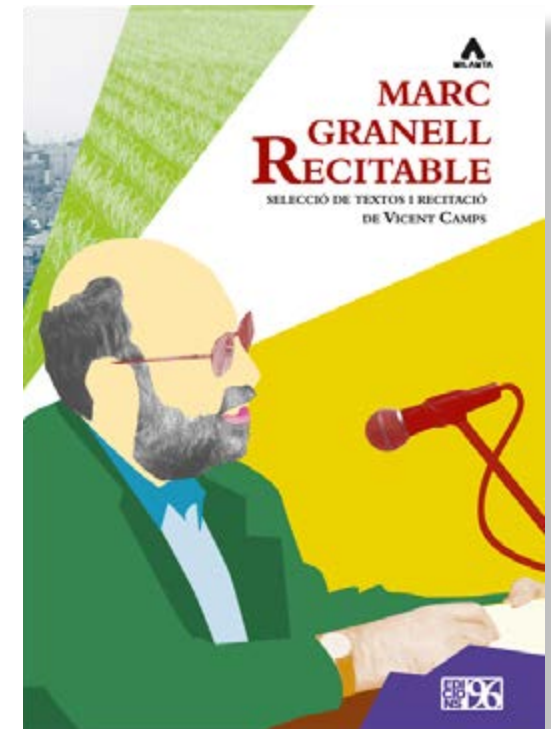
FITXA 2

DEMO

ENTREVISTA

Marc Granell recitable

MARC GRANELL / Autor

EDICIONS 96. VALÈNCIA, 2015

«MILANTA», 7 / Col·lecció

86 pàgines / 978-84-15802-57-0 / 10 €

MOLÈCULES

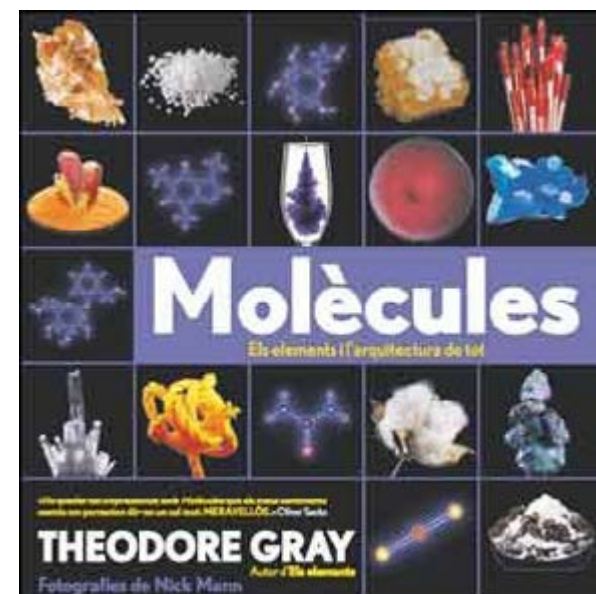
Quan Theodore Gray llegia les memòries d'Oliver Sacks, recentment desaparegut, va entendre que la taula periòdica del Museu de Ciències de Kensington que descrivia Sacks era, en efecte, una taula. Una taula amb potes, una taula periòdica taula. Un malentés que només durà uns moments.

Per aquest malentés, i per una sèrie de casualitats i necessitats, va construir una taula amb els símbols dels elements gravats i amb fusta de diferent classe: «A wooden table table», diu ell mateix. Una taula periòdica que és una taula. Va guanyar l'Ig Nobel; una espècie de broma, però que a ell li ha servit per a construir el relat sobre com començà la seua fascinació per la taula periòdica: a partir d'ací va escriure un llibre fascinant, *The Elements: A Visual Exploration of Every Known Atom in the Universe*, una guia visual, original, d'una cosa poc donada a l'originalitat com la presentació dels elements.

Amb el mateix estil i la mateixa capacitat per a sorprendre'ns, Gray ens acosta aquest *Molècules*, segon llibre de la sèrie sobre química. Es tracta d'una trilogia lògica: primer els elements, més senzills, després les molècules, i finalment, el darrer llibre, encara no publicat, que versarà sobre les reaccions.

En les primeres pàgines, l'autor ens explica d'una manera transparent què és un àtom, quines són les forces que els uneixen per formar les molècules –que representa amb uns bonics núvols blaus al voltant del nucli de cada element per recordar-nos la petitesa i la quantitat de «buit» que hi trobem– i els tipus de nomenclatures, els noms que posaven els alquimistes, els noms comuns i la nomenclatura científica.

Després, ens ofereix un ventall de molècules interessants. És l'interés, lluny de controvèrsies, el que mana a l'elecció d'aquestes molècules i no

Molècules

THEODORE GRAY / Autor

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA.
VALÈNCIA, 2015

240 pàgines / 978-84-370-9727-5 / 30 €

d'altres. Al contrari que en *Elements*, ací no hi havia guia que diguera què incloure i què no. Sabons i olis, amb l'explicació de la relació del sabó i l'aparició de la vida, «El sabó

Totes les explicacions al llarg del llibre són clares, la informació de les molècules escollides és adient, gens farragosa, amb consideracions històriques o ambientals, i sovint,

Les fotografies de Nick Mann, com ocorre en el llibre anterior, són inusuals, belles i, encara que torne a repetir-me, fascinants: una copa de vi plena de petroli, una flama de metà que encén una pàgina negra, una calavera de magnetita. Només van deixar fora, per ordre de l'editor, una formosa planta de marihuana que ocupava tota una pàgina.

Apassionat, com hem vist, per la química, l'autor és cofundador de l'empresa de software Wolfram Research, responsable d'articles en la revista *Popular Science*, i d'altres llibres divulgatius, com ara *Mad Science*, on intenten demostrar principis científics mitjançant experiments que pots fer a casa («però no deuries», afig, amb el seu to simpàtic).

Com ocorre amb els grans divulgadors, aconseguix transmetre, com si fóra una reacció química, la mateixa passió al lector.

MARIA SALVADOR LLUCH

ENLLAÇOS ▾

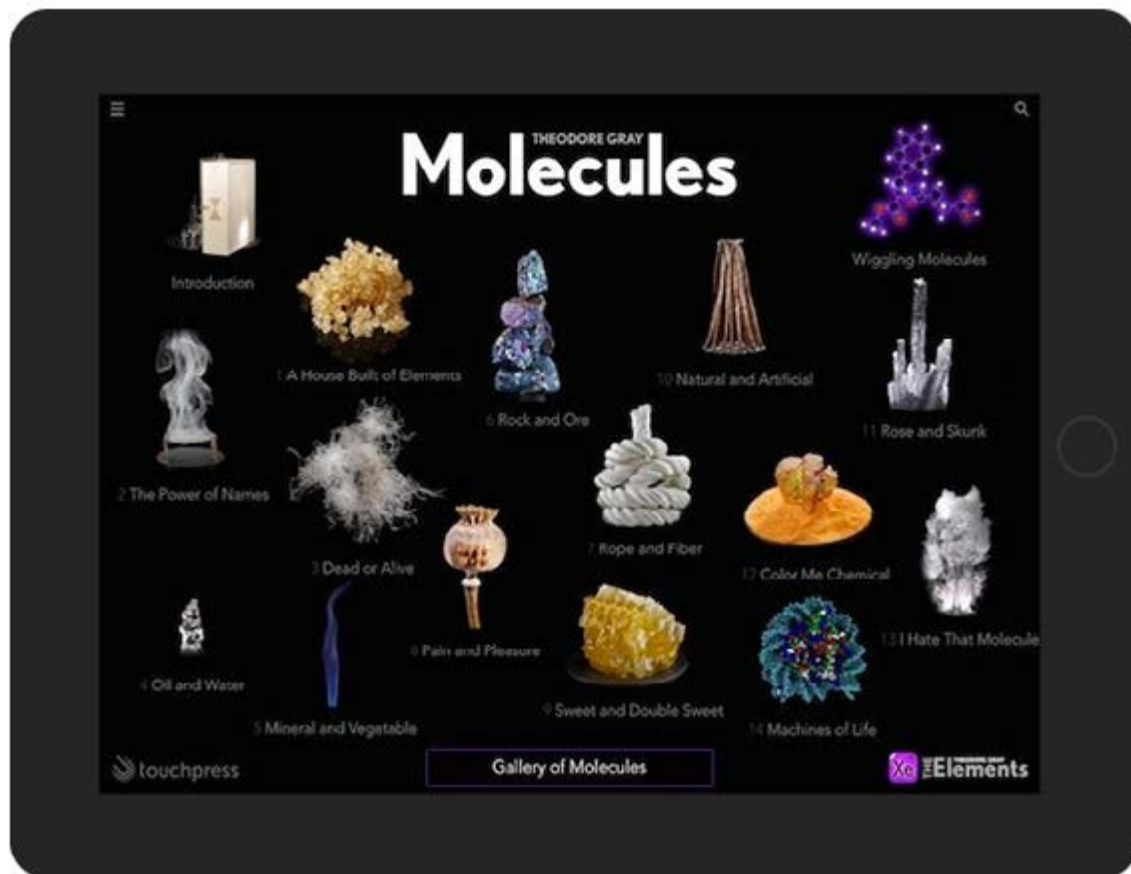
FITXA

AUTOR

fa una cosa tan extraordinària com ho seria aconseguir la pau al món», ens diu; les drogues i l'asbest, els edulcorants artificials i naturals, els pigments i les fibres, les roques i els minerals.

també amb tocs d'humor. Cal destacar també el capítol dedicat als conceptes de natural i artificial i la implicació que té, o no, sobre la seguretat alimentària.

LA TRAMA DEL AJEDREZ

Morirás muchas veces es la quinta novela del profesor y crítico alicantino José Payá Beltrán. Esta ficción difícilmente clasificable aplica dosis medidas de sentido del humor a las técnicas de la novela policíaca y de misterio para construir una trama ambiciosa y cosmopolita cuyo final no defraudará al lector.

José Payá Beltrán (Biar, Alicante, 1970) es doctor en Filosofía y Letras, profesor de Lengua y Literatura y crítico literario del diario *Información* de Alicante. Aparte de su libro de cuentos, *La segunda vida de Christopher Marlowe*, y su primera novela, *Castilla o los veranos*, de corte más clásico y realista, Payá viene practicando una literatura alineada entre los géneros policíaco y de misterio desde su segunda novela, *Destilando fantasmas* (2007) hasta la más reciente, *La última semana del inspector Duarte* (2015).

En una suerte de frenética historia ficción, *Morirás muchas veces* propone una explicación literaria al extraño proceder del ajedrecista estadounidense Robert James (Bobby) Fischer durante el célebre torneo de ajedrez que en 1972 le enfrentó, con el título del mundo en juego, al campeón soviético Boris Spassky. En aquel campeonato, celebrado durante el último tramo de la Guerra Fría en Reikiavik, capital de Islandia, el joven aspirante Fischer brilló por su ausencia en la ceremonia de inauguración y luego se

Morirás muchas veces

JOSÉ PAYÁ BELTRÁN / Autor

EDITORIAL AGUACLARA. ALACANT, 2016

«ANAQUEL NUEVO» / Col·lecció

177 pàgines / 978-84-8018-402-1 / 12 €

negó a jugar a menos que los organizadores cumplieran algunas extravagantes condiciones. El propio presidente Nixon llamó por teléfono al misántropo jugador de Chicago para convencerle de que saltara al escenario del Match del Siglo. Tras incontables anécdotas que incluyeron un comienzo desastroso para Fischer, la pérdida de una partida por incomparecencia y el desarme de la silla de Spassky en busca de uranio o aparatos emisores de ondas nocivas para su mente, Fischer fue proclamado vencedor. Sin embargo, el nuevo monarca de los escaques ya no quiso volver a jugar campeonatos de alta competición. Y cuando la Federación Internacional de Ajedrez le instó a poner el título en juego con Anatoli Karpov bajo pena de perder el título, Fischer renunció. El soviético fue nombrado entonces nuevo campeón del mundo.

La ingeniosa reconstrucción de José Payá empieza cuando en 2008 una organización criminal confunde a un actor de segunda fila llamado Enrique Ruiz con un sicario que trabajaba para ella. Puesto ante la tesitura de continuar con su mediocre vida fingida de aspirante al éxito y el dinero, o de incorporarse con un maletín de medio millón de euros a una vida tan real como peligrosa vivida por él mismo, Ruiz opta por la segunda. Para ello deberá asesinar a uno de los tres españoles relacionados con «el asunto de Reikiavik» que tuvo lugar casi cuarenta años antes.

Madrid, Jordania, Bruselas y Reikiavik son las estaciones de paso en busca de la bolsa o la vida a cuenta de La Hermandad, un grupo capaz de cambiar el rumbo del Match del Siglo en Islandia a fin de que el prestigio político en juego lo ganara Estados Unidos, diecisiete años antes de que la historia se repitiera a lo grande con la caída del Muro de Berlín.

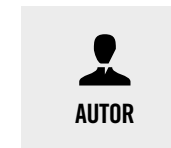
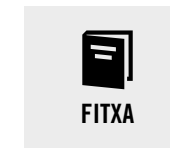

Payá se centra en la personalidad de Fischer, un hombre que nunca dejó de ser el niño al que sólo le interesaba el ajedrez; aprendió a jugarlo a los seis años, dejó la escuela a los dieciséis para dedicarse por completo al mecanismo que le obsesionaba y fue el Gran Maestro más joven de la historia. En la tesis implícita de Payá, solo un hombre entregado en cuerpo y alma al que Shakespeare llamó «juego honrado» estaría dispuesto a hacer cualquier cosa por ganar el

título mundial. A partir del momento en que los tres representantes de La Hermandad entran en el hotel de Fischer en Reikiavik con la pregunta «¿Todavía desea ser el nuevo campeón del mundo?», se dispara una trama ambiciosa y cosmopolita tocada de sentido del humor cuya inverosimilitud no impide pasar las páginas con interés creciente hasta el mismo punto final.

MIGUEL CATALÁN

ENLLAÇOS ▾

MATÈRIA DE BRETANYA

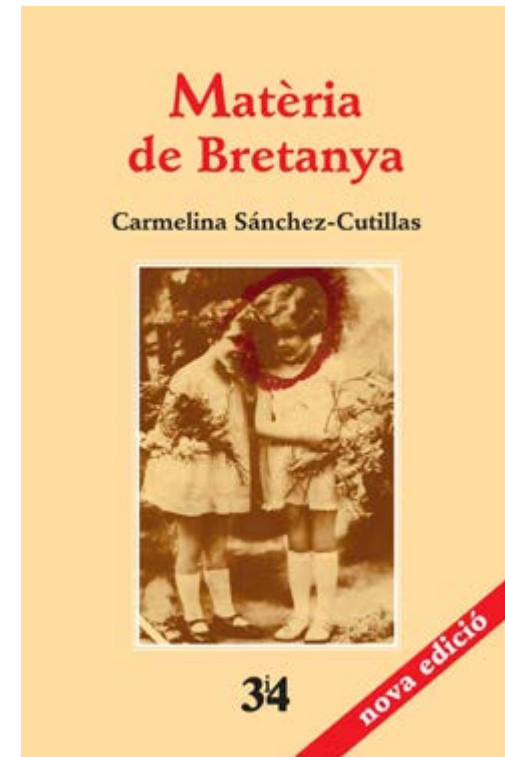
Obra de memòries d'infantesa en què l'autora mamprén els records i la veu de nena per explicar-nos la vida a Altea, el poble de l'avi, on sempre tornava. De la relació amb les persones i amb el paisatge ens deixarà un testimoni viu, estimable i amorosit de nostàlgia.

Convé recordar que l'obra aparegué l'any 1976, quan llegir en català no era tan habitual com ara. Els qui apreníem temptejant sabíem que era necessari conèixer per a estimar; per això, aproximar-nos a les persones, als costums, a la història recent i al paisatge amb un llibre, era fer país en la intimitat.

Aquesta novel·la, tan aparentment senzilla i poètica, feta amb ulls d'infant, permet que el lector o la lectora, vaja descobrint, amb passes menudes, una cultura, un poble i un país on traspua la memòria de la generació anterior, la de l'avi, que deixa tantes coses encetades.

La primera edició fou prologada per l'historiador Don Pere Maríà Orts, com li déiem els qui no el coneixíem i els que sí, i és ell qui ens situa, amb una frase rotunda i expressiva: «i tindreu al davant l'esclat sumptuós de la badia d'Altea» (per cert, d'aquesta edició hi ha un exemplar dedicat per l'autora als lectors de la Secció Infantil de la Biblioteca Pública del carrer de l'Hospital de València).

En l'edició de 2015, el llibre ha crescut, s'ha fet més alt, el cos de la lletra és més gran i l'etnòloga Josepa Cucó l'ha enriquit amb un pròleg on, a més de mostrar-nos elements etnogràfics,

Matèria de Bretanya

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS / Autora
Premi Andròmina, dels Premis Octubre de 1975
**EDITORIAL TRES I QUATRE. LA CANYADA (PATERNA),
2015**

134 pàgines / 978-84-7502-984-9 / 13,50 €

cita alguns dels estudiosos que s'ocuparen de la replega i la conservació de dades i materials, referències necessàries per al nostre passat com a poble.

Pel que fa a la coberta, conserva la dissenyada per Josep Hortolà, amb aquella fotografia tan adient de les xiquetes amb flors. I en la contracoberta hi ha ara una ressenya engrescadora d'Enric Balaguer.

I quan arribem on l'autora diu «I si evoque aquell temps amb melangia...», ja hem pres estima a l'obra que tenim entre les mans.

De sobte, la veu de la nena, parlant en primera persona, ens crea una gran proximitat i vivim les seues emocions quan descriu la naturalesa i la sorpresa de saber dels insectes i d'altres animalets que hi viuen quasi sense fer-se notar. I ens fa saber de la seua percepció dels objectes, del color i de les aromes, però també ens parla dels amics i els adults, de les dones que ensenyen als menuts, de la família i de la vida en aquella societat petita: el treball, les pràctiques religioses, la tristesa de la mort, la política i les condicions de vida dels més pobres, així com d'un grapat de fets contradictoris que

no deixa de percebre. I, amb un llenguatge juxtaposat i clar, com fent una afirmació de si mateixa, acaba alguns capítols amb frases com: «I no», «I jo callava», «I jo no»...

I, en les últimes pàgines, quan la nena, sota l'auspici i l'esguard afectuós del senyor professor i de l'il·lustrat avi, sosté entre les mans tota la matèria de Bretanya del títol, se'ns acut la imatge d'un testimoni de relleu d'atletes.

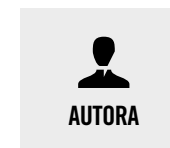
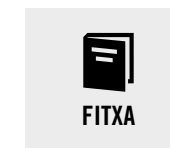
I ve al cap la *Cançó del marineret*, la d'aquell mariner que ven seda i que diu que és «lo fill del rei de l'Anglaterra» per a la qual hi ha melodies diverses. Llavors, la lectora es pregunta: «I açò forma part o no de la *Matèria de Bretanya?*»

Però la lectora... no sap la resposta!

EMPAR DE LANUZA HURTADO

ENLLAÇOS ▾

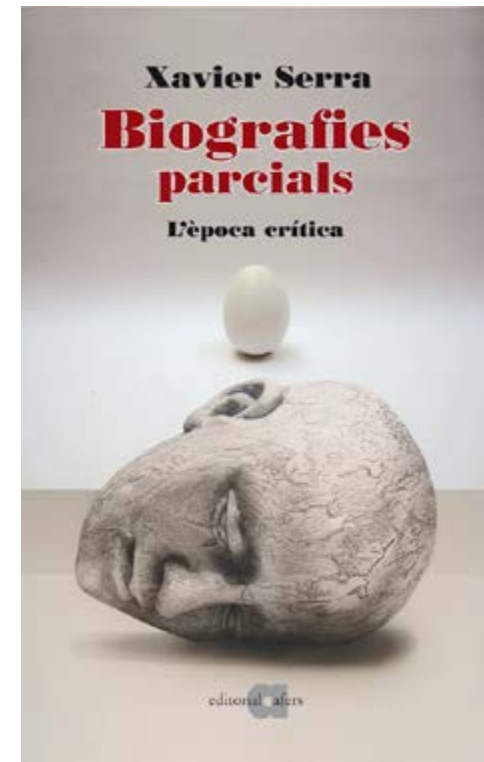

LITERATURA CÍVICA EXEMPLAR

El projecte de les *Biografies parcials*, de Xavier Serra, presenta personalitats cíviques determinants en allò que anomenem el redreçament del poble valencià. És una tasca necessària, i per més que l'adjectiu podria ser coartada de qualsevol bunyol, l'autor salva eixe perill amb una admirable resolució de les seues investigacions. Perquè fa bona literatura, bàsicament: consistent en la prosa, viva en el ritme, fonamentada en tota mena de papers recòndits, lleugera en l'exposició de dades instructives, i descarada en les pròpies opinions. En el retrat de Doro Balaguer (en el volum 2, encara que per ser el dedicat als nascuts abans de la guerra, inclou els predecessors de la sèrie), Serra escriu: «Jo formo part d'una generació de valencians que gairebé ho ignora tot sobre el propi país, perquè les generacions anteriors, absorbides

durant molts anys per les disputes polítiques immediates, a penes han deixat escrits informatius útils».

Aquest tercer lliurament incorpora un grapat de personatges nascuts entre l'any de començament de la Guerra Civil espanyola i el pinyol amarg i descarnat de la postguerra, del 1936 al 1940. Són Joan Francesc Mira, el fotògraf Francesc Jarque, Raimon, l'investigador Thomas F. Glick, el filòsof i renovador de l'entorn a partir de la seua implicació de dècades (acadèmica, cívica i política) Josep Lluís Blasco i el professor Albert Hauf. Gent que començà la seua activitat pública i la seua influència cívica a partir dels seixanta. Com diu Serra en la presentació del volum, el País Valencià féu eclosió en la dècada dels setanta del segle passat, i la precedent fou l'època crítica (subtítol del present volum):

Biografies parcials (3). L'època crítica

XAVIER SERRA / Autor

ED. AFERS. CATARROJA, 2015

228 pàgines / 978-84-16260-08-9 / 18 €

«Els qui llavors es mobilitzaren contra la densa capa d'estupidesa del franquisme, i contra més coses, foren a penes unes dotzenes d'estudiants universitaris i un petit nucli d'artistes i intel·lectuals. La seva aventura, atesa la precarietat del punt de partida, podria haver resultat incidental i anecdòtica. No ho fou, i els èxits del cantant Raimon aviat revelaren que s'entrava en una nova època».

La lectura dels retrats de Serra és un plaer, argument principal per a guanyar lectors, a més de ser una efectiva medicina contra derrotismes acomodaticis i altres excuses de malfaeners. En 2009 presentava el projecte així: «El País Valencià presenta una crosta dura de rompre i poc afable, aspra, desagradable, sovint ignominiosa. No negaré que hi hagi motius per a adoptar posicions d'escapisme olímpic o de romàntica derrota. Però potser aquestes actituds també són l'efecte d'una certa mandra i d'un gust pel victimismo». Tot i proposar-nos referents dignes i ben positius, està lluny de fer hagiografies,

ja que Serra té una curiositat punyent i voraç. Esperem que continue augmentant la sèrie amb molts més personatges cabdals, propers, nostrats, exemplars. I que aprofite per tal de corregir l'únic retret que fins ara se li podria plantejar: la mancança absoluta de dones. Bé sabem que sense elles no hi ha cap país a fer i qualsevol imatge col·lectiva que no les reconega corre el perill d'esdevenir una farsa inconsistent.

EDUARD RAMÍREZ

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

ENTREVISTA

POESIA, MÚSICA, FLORS I MOLT D'AMOR

Llull és un jove amb tres peces clau per a ser feliç: Clàudia, el seu amic Eldar i la poesia. Però tot comença a trontollar quan la seua relació amb Clàudia acaba inesperadament durant unes vacances. Llavors, Llull haurà d'aprendre a recórrer un nou camí per retrobar-se i viure fora de mapa.

En acabar de llegir aquesta novel·la ens adonem que a totes dues ens ha captivat des del primer moment, des de la primera pàgina, i, abans de començar a comentar-la i analitzar-la, pensem que coincidirem a l'hora d'esmentar-ne els punts forts. No ha estat així; jo, possiblement més superficial i metòdica, m'he quedat enganxada a la forma que ha fet servir Casagran en la creació de l'obra; tu, Maria, en canvi, t'has emocionat pel

missatge que ens transmet tant en prosa com en poesia.

D'una banda, l'estructura utilitzada (que el lector va intuït en començar la lectura, descobrint mentre avança i corroborant al final) podríem dir que és «escatològicament perfecta», ja que cadascun dels set capítols que conformen la novel·la disposa d'una organització circular que comença i acaba en el mateix espai i amb la mateixa acció

L'amor fora de mapa

ROC CASAGRAN / Autor

NEGRESCOLOR

SEMBRA LLIBRES. CARCAIXENT, 2016

209 pàgines / 978-84943736-9-5 / 19,50 €

(que ja us podeu imaginar el ventall de possibilitats que inclou). I no només això, tots comparteixen el mateix fil conductor: el lavabo, siga el de casa, el Poly Klyn o el d'una gasolinera.

«Pensaré en el peregrinatge pels vàters, en l'anar traient-m'ho tot fins a la llibertat de no estar condicionat de res. Hauran estat set lavabos com set dies van caldre per crear el món.»

I de l'altra, els bots temporals, abundants en l'obra però fàcilment recognoscibles gràcies a l'ús dels asteriscs, enllacen per la coincidència lèxica amb altres moments de la història i, fins i tot, amb altres moments d'aquesta viscuts amb diferents personatges, la qual cosa amaga un constant joc de paraules que sobta i que el lector busca mentre llig.

«I vaig preferir mantenir el secret, per si de cas, i jugar amb avantatge

*

Tu, Clàudia va jugar molt poc de petita.»

I si Clàudia jugava poc de petita, Casagran ho ha fet per ella i ens ha fet gaudir al llarg de tota la novel·la passejant entre les paraules de Llull. L'amor fora de mapa és la història d'un text que està naixent, que creix i té vida pròpia. És una carta que Llull escriu per a Clàudia i Eldar. La carta on nosaltres ens hem endinsat per acompanyar-lo

i redescobrir-se. Per ser alguna cosa més que el Llull trist i melangiós que s'enfonsa en separar-se de Clàudia i no pot deixar de comparar-se amb un tamboret que ha perdut una de les potes que li donaven suport i el lligaven a la vida. Tu, Maite, potser pensaves

que Llull trobaria una pota de recanvi, però a mi no m'importava; no estava coix del tot.

«L'únic mapa que m'hauria interessat hauria estat aquell que m'expliqués on era la sortida. I com que no existia, era millor no fer mapes.»

Jo també vaig preferir no fer mapes i tal vegada per això la novel·la m'ha sorprès tant. Senzilla i complicada alhora. Dolça i melangiosa. Una història que ens trau de la zona de confort i ens fa reflexionar, com ho fa Llull, què estem fent amb les nostres vides i si som feliços o no, perquè de segur que hi ha més d'un tamboret amb mitges potes.

«Recorda-ho sempre Llull: facis el que facis, no deixis mai de fer res. Que puguis dir que ha valgut la pena viure fins que s'apagui la llum.»

MAITE MONAR VAN VLIET /
MARIA PERIS BIXQUERT

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

VIDEOCLIP

DISC

ENTREVISTA

PORTADA

A LA RECERCA DELS CALÇOTETS

Aquesta és la història d'un ós que ha perdut els calçotets. I trobar-los no serà una tasca senzilla. És per això que el seu amic ratolí l'ajudarà a buscar-los. Així, al llarg de les pàgines del llibre, es trobaran amb tota una colla d'animals que els descobriran la seua roba interior, amb dibuixos de llaminadures, ratlles de colors, flors i tants altres motius, i que els portaran a observar amb atenció tota una desfilada dels calçotets més diversos i variats fins que esbrinen quins seran, finalment, els del protagonista del conte, ja que l'ós no recorda com eren els seus. La tàctica d'aquest àlbum il·lustrat consisteix, per tant, en la recerca de l'objecte perdut, un recurs habitual en els llibres per a infants, pel seu poder de motivació i d'atracció a la lectura

que, en aquest cas, els autors resolen amb enginy i una gran dosi d'humor.

Tot i que a hores d'ara han esdevingut tot un fenomen editorial arreu del món, aquesta és la primera publicació en la nostra llengua per a Tuperu Tuperu, un parell d'autors japonesos que des del 2002 signen els seus treballs ocults sota aquest pseudònim. Tatsu-ya Kameyama i Atsuko Nakagawa són els vertaders noms d'aquest tàndem artístic i junts s'han convertit en els autors més populars de llibres infantils al Japó. De fet, amb *Els calçotets de l'ós blanc* van guanyar el Premi del Públic en el 18é Certamen de Premis de Llibres d'Imatges d'aquell país asiàtic. Amb tot, Tuperu Tuperu treballen dins d'una àmplia gamma d'activitats que va més enllà dels llibres il·lustrats

Els calçotets de l'ós blanc

TUPERA TUPERA / Autors

NÀDIA REVENGA / Traductora

ANDANA EDITORIAL. VALÈNCIA, 2016

32 pàgines / 978-84-16394-15-9 / 15,80 €

i que comprén des de l'artesania, les arts escèniques i l'animació fins a la creació d'objectes de qualsevol tipus, això sí, sempre relacionats amb la creació artística.

Aquesta multiplicitat de tasques es trasllada a l'edició d'aquest llibre que, com a bon àlbum il·lustrat, aprofita tots els elements formals que el componen per a integrar-los en la narració. Tant és així que abans d'obrir-lo s'ha d'anar amb compte de no fer malbé els calçotets de cartolina roja que mostra l'ós blanc dibuixat en la coberta i que, per tant, s'han de traure amb cura per poder

començar a llegir. Aquesta sorpresa inicial combina perfectament amb el format allargat de l'obra i, a més, no serà l'última, ja que l'interior amaga encunys divertits amb forma

de calçotets amb els quals es juga a endevinar de qui poden ser aquests i que s'integren deliciosament amb el relat.

Els calçotets de l'ós blanc és, en definitiva, una proposta tendra, de pàgines netes i il·lustracions de colors vius amb un text senzill que capta ràpidament l'atenció dels infants perquè s'identifiquen de seguida amb el protagonista, tan desastre i despistat que alhora provoca les rialles d'aquests però també les dels més grans perquè, efectivament, mentre es llig també es juga, es gaudeix i si es fa conjuntament, infants i adults, l'efecte no pot ser més plaent. A buscar els calçotets, doncs!

CLARA BERENGUER REVERT

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTORS

La Lliga dels Pèl-rojos i Silver Blaze

ARTHUR CONAN DOYLE / Autor

JOSEP MARCO / Traductor

EDICIONS BROMERA. ALZIRA, 2015

136 pàgines / 978-84-90264-02-7 / 9,50 €

ENLLAÇOS

AGILITAT HOLMESIANA

Sherlock Holmes és un personatge que tothom coneix però que pocs han llegit en una mena de continuació d'allò que portà el seu autor, Sir Arthur Conan Doyle, a intentar d'eliminar la seua criatura. Si Holmes eclipsava la resta de la seua producció escrita en aquelles dècades de finals del XIX i principis del XX, hui en dia el Holmes de les pel·lícules i de les sèries eclipsa el Holmes original de paper.

La col·lecció «A la lluna de València», de Bromera, adreçada al públic juvenil, ens ofereix dos relats curts de Sherlock Holmes: *La Lliga dels Pèl-rojos* i *Silver Blaze*. Per a la jovenalla, aquests poden ser una molt bona introducció a l'apassionant món del detectiu original. En el primer relat, Holmes investigarà un succés molt curiós entorn d'una suposada associació benèfica per a pèl-rojos, i en el segon, la desaparició d'un cavall de carreres i la mort del seu entrenador.

Els dos relats són un bon exemple, no de la personalitat del famós investigador, sinó de la mestria a l'hora d'escriure de Doyle. La facilitat per a la descripció i l'agilitat de la narració –que, com si fóra la del seu personatge per a formar conclusions lògiques, atrapa el lector, que es veu immers en un riu narratiu que no soltarà fins que no s'hi mostren les conclusions– són, al cap i a la fi, els dos grans pilars «tècnics» dels relats holmesians. Els altres són, no cal dir-ho, Watson, personatge i narrador omniscient i alhora lector inconscient, i Sherlock Holmes. Mai un sociòpata fou tan simpàtic. Això també li ho devem al senyor Doyle.

VÍCTOR MARTÍNEZ

Vivir y morir en el trabajo

AMPARO GARRIGUES GIMÉNEZ / Autora
 EDITORIAL TIRANT LO BLANCH. VALÈNCIA, 2015
 90 pàgines / 978-84-9086-358-9 / 15 €

ENLLAÇOS ▾

A GOLPE DE REIVINDICACIÓN OBRERA

El período que va desde el último cuarto del siglo xix hasta las primeras décadas del siglo xx es crucial para entender todo un conjunto de cambios desde la perspectiva del desarrollo industrial y de la implantación del modelo económico del liberalismo capitalista, que van inevitablemente aparejados a toda una serie de reformas y avances en el ámbito de la condición de los trabajadores.

El volumen *Vivir y morir en el trabajo*, de Amparo Garrigues Giménez (profesora titular de Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social de la Universitat Jaume I de Castellón), hace un recorrido, fundamentalmente jurídico, por la organización y las conquistas obreras, así como por la denominada constitucionalización e internacionalización del Derecho del Trabajo –base de la concepción social del Estado–, poniendo como ejemplo un conjunto representativo de filmes en los que visualizamos dichos cambios en distintos países, a saber: *Germinal* (Francia), *Daens* (Bélgica), *I compagni* (Italia), *La verdad sobre el caso Savolta* y *El corazón de la Tierra* (España).

Es curioso el subtítulo que acompaña a esta nueva entrega de la colección «Cine y Derecho» de Tirant Lo Blanch: «De la ausencia al fracaso de las normas. Secuencias de una tragedia inconclusa»; prueba de que, pese a los avances en materia de salud, higiene, seguridad u horarios, la situación de los asalariados sigue marcada por el patrón del sistema liberal capitalista impuesto por la sociedad burguesa.

SANTIAGO BARRACHINA

La muntanya de llibres més alta del món

ROCIO BONILLA / Autora

EDICIONS BROMERA. ALZIRA, 2015

46 pàgines / 978-84-9026-584-0 / 15,95 €

ENLLAÇOS

FITXA

AUTORA

UN *BIRDY* A QUI LI AGRADAVA LLEGIR

L'Enric estava convençut que havia nascut per a volar i ho intentarà una vegada i una altra sense defallir, amb tenacitat –un tret recurrent en els personatges de Bonilla–, però ai... res no funciona. Fins que un dia la mare li diu: «hi ha altres maneres de volar, Enric». I li va posar un llibre a les mans. Les il·lustracions de Rocio Bonilla, a més de molt potents des del punt de vista narratiu, porten clarament el segell de l'autora catalana, amb aquestes criatures vestides amb pijames de ratlles, que tenen un no sé què de donyet, de màgic. Un estil personalíssim amb gran riquesa de detalls, personatges molt expressius, creació d'ambients que transmeten confort i serenitat i una paleta de tons suaus d'un gust exquisit. Hi ha, a més, en aquest àlbum un subtil homenatge a grans obres de la literatura i del cinema, com ara el de la portada, amb un enorme King Kong que s'enlaira a la muntanya de llibres al cim de la qual llig l'Enric, estirat. I encara altres: la panxa de Moby Dick, el forat a la neu en companyia del leti, el planeta lila del Petit Príncep, el paisatge selvàtic de Mowgli. Tots són, ben mirat, els caus perfectes per a una bona lectura. I, especialment, la pila de llibres on l'Enric s'enfila i deixa volar la seua imaginació. Fet i fet, un deliciós àlbum il·lustrat que parla de la màgia dels llibres i del grandios poder que té la imaginació.

ALÍCIA TOLEDO

Escalofríos

Diversos autors

VICENTE MUÑOZ PUELLES / Traductor

ALGAR EDITORIAL. ALZIRA, 2015

«DENES BÀSICA» / Col·lecció

200 pàgines / 978-84-98457-03-2 / 9,95 €

ENLLAÇOS ▾

ESCALOFRÍOS: PERFECTA ANTOLOGÍA DEL RELATO DE TERROR CLÁSICO

El escritor y traductor Vicente Muñoz Puelles acomete en *Escalofríos. Relatos clásicos del más allá* (editorial Algar) la difícil tarea de encajar en apenas 191 páginas una panorámica del relato de terror clásico, abarcando los principales y más poderosos pilares del género: la ultratumba, el vampirismo, la brujería, la posesión demoníaca o las entidades sobrenaturales.

La selección de relatos, seis en total, es impecable y muy cuidada. Junto a clásicos infalibles como *La verdad sobre el caso del Señor Valdemar*, de Poe; *El Horla*, de Maupassant, o *Janet La Torcida*, de R. L. Stevenson, nos encontramos joyas oscuras quizá menos conocidas para el gran público, pero de escalofrío garantizado: el estremeceador *Viy*, del ucraniano Nikolái Gógol, y *Yuki-onna*, obra de uno de los más originales cultivadores del *ghost story* del XIX, Lafcadio Hearn. La antología se cierra con el que Borges calificó como el cuento más aterrador jamás escrito: *La pata de mono*, del humorista londinense W. W. Jacobs. ►

El libro está inicialmente dirigido al lector joven, pero los clásicos no tienen edad: cualquiera puede disfrutar de estas seis historias de miedo que han sobrevivido a la prueba del tiempo.

Escalofríos constituye, pues, una estupenda manera de introducirse en los inquietantes reinos de la narrativa de terror. Para guiarnos en el camino, la antología cuenta con un interesante prólogo del propio Muñoz Puelles y cada cuento es introducido y contextualizado de modo muy ameno y acorde con el tono macabro que recorre todo el libro.

JOSÉ MIGUEL VILAR-BOU

5 | FIRA
DEL
LLIBRE DE
VALÈNCIA

DEL 20 D'ABRIL
A L'1 DE MAIG 2016
JARDÍ DE VIVERS

WWW.FIRALLIBRE.COM

LA FIRA QUE CREIX

Amb l'edició d'enguany, celebrada entre el 20 d'abril i l'1 de maig a l'habitual ubicació dels Jardins de Vivers, la Fira del Llibre de València dona per superat el mig segle de vida i es consolida com un encontre necessari per als professionals del sector i els amants de la lectura. Així ho expressa Gloria Mañas, directora de l'esdeveniment: «és la cita més important al voltant del llibre a València. Et dona l'oportunitat d'eixir al carrer a promocionar els llibres i la lectura i també les nostres llibreries. A més, la Fira és una festa en què pots trobar-te amb llibrers, autors, editors, il·lustradors, bibliotecaris, lectors i, en general, amb tots els que formem part d'eixa família tan rara als quals ens agraden els llibres».

El nombre de casetes ascendia enguany a noranta –deu més que l'any anterior– en una Fira en què, a diferència dels esdeveniments similars que se celebren en altres ciutats, el protagonisme recau sobre

«La Fira és una festa en què pots trobar-te amb tots els que formem part d'eixa família tan rara als quals ens agraden els llibres»

les llibreries, tot i que les editorials també tenen el seu propi espai. «Fa uns anys, des del Gremi de Llibrers, vam decidir que havíem de ser coherents. Si sempre hem reivindicat que els llibres es venen a les llibreries, havíem d'actuar en conseqüència. Va ser un moment dur, però ha valgut la pena. És l'única fira de l'Estat que funciona així», explica Mañas.

Si en l'edició de 2015, amb motiu del 50 aniversari de la Fira, el nombre d'activitats celebrades va créixer notablement, enguany es va mantenir l'impuls, amb un volum de programació similar, conformada per vora tres-cents actes i sis espais que funcionaven a l'hora. Com és habitual, les activitats dirigides al públic escolar –contacontes, espectacles, tallers...– van protagonitzar els matins, mentre que les vesprades i els caps de setmana es van reservar al

públic adult amb entrevistes, signatures d'exemplars o taules redones sobre distints aspectes de l'actualitat en les quals, amb un llibre com a excusa, van participar diversos col·lectius socials de la ciutat.

Enguany, de fet, la Fira ha volgut enfortir els seus vincles amb la resta de la societat civil i per això ha iniciat una sèrie de col·laboracions amb altres entitats com el Teatre Micalet o diverses associacions de comerciants, entre les quals hi ha l'Associació de Venedors del Mercat Central de València, amb les quals s'han dut a terme activitats conjuntes com campanyes publicitàries als comerços o la presentació d'un llibre de cuina. «La idea és teixir una xarxa que creiem que pot tindre resultats molt interessants. Al final tots formem part de la vida cultural de la ciutat», afirma Mañas. En la mateixa línia s'expressa Teresa Boix, directora de l'oficina tècnica de l'encontre, que cita com a exemple a seguir la Fira del Llibre de Bolonya: «la nostra idea és que siga un esdeveniment per a tota la ciutat, crear sinergies entre els comerciants i entre els diferents sectors econòmics».

L'oferta de les llibreries es complementava amb la carpa on es troben representades, a més de la Generalitat Valenciana,

l'Associació d'Editors del País Valencià (AEPV) i l'Associació Professional d'Il·lustradors de València (APIV). L'espai, que en aquesta edició es va reservar per a actes de caire més festiu –com la presentació del llibre d'Escola Valenciana que celebra els deu anys de vida del Voluntariat pel Valencià– per tal d'evitar els problemes de so que s'havien produït en edicions anteriors, albergava, per una banda, un tast del catàleg de les principals editorials valencianes i, per l'altra, l'exposició que organitza anualment l'APIV. «Guanyem molt gràcies a compartir espai, ja que la gent que entra a la carpa per veure una cosa es queda a l'altra i sempre hi ha vida», afirma Carmen Pardo, responsable de comunicació de l'AEPV.

La mostra organitzada per l'APIV adquiriria enguany una significació especial, ja que abordava un tema sensible i desgraciadament actual com és el de les persones refugiades. «Són il·lustracions que mostren o bé la vida quotidiana als camps de refugiats o bé com de dura és la travessia per arribar a Europa i com són rebuts», explica Manu Garrido, gerent de l'associació. L'exposició, que ha estat un èxit quant a la convocatòria –amb més de 250 participants i una notable representació internacional– ja ha rebut di-

«Guanyem molt gràcies a compartir espai, ja que la gent que entra a la carpa per veure una cosa es queda a l'altra i sempre hi ha vida»

verses propostes d'itinerància en altres seus, segons explica la coordinadora de l'APIV, Paula Pérez. A més de la mostra, l'associació d'il·lustradors va mantenir per a aquesta edició altres activitats com la taula d'autoedició, una fórmula de venda directa que van encetar el 2015 amb èxit, així com diversos tallers i taules redones.

Com a novetat, enguany es va celebrar de manera paral·lela la Fira de Foment Lector,

una iniciativa nascuda sota l'aixopluc de la Fira del Llibre i impulsada per la Fundació pel Llibre i la Lectura (FULL), coorganitzadors de l'esdeveniment junt al Gremi de Llibrers des de l'any passat. La proposta, que s'insereix dins del Pla de Foment de la Lectura coordinat per FULL, va servir com a mostra d'un catàleg en línia permanent de futura elaboració que recollirà ofertes professionals d'animació a la lectura –tallers, contacontes, teatre, exposicions...–, dirigit a «bibliotecaris, companyies de teatre, gestors culturals i qualsevol professional relacionat amb aquest àmbit», en paraules de Teresa Val, una de les responsables de la iniciativa.

Una altra de les novetats importants de la darrera edició de la Fira del Llibre va ser la celebració d'una exposició inaugurada el 13 d'abril al Centre del Carne, que va servir per a donar tancament a les celebracions pel 50 aniversari de l'esdeveniment. La mostra recollia, per una banda, una selecció de fotografies d'El Flaco –el fotògraf oficial de la Fira– i, per l'altra, distints objectes com retalls de premsa o cartells que repassaven el mig segle de vida de l'encontre. Per complementar l'exposició, s'ha editat el llibre *50 fires*, que conté algunes de les imatges d'El Flaco, a més d'oferir un recorregut per la història d'aquesta cita literària.

Amb 51 anys a l'esquena, la Fira del Llibre he demostrat ser una proposta estable i més que consolidada, amb una llarga trajectòria per davant, que creix en el volum de la seua oferta i també quant a la implicació de diversos sectors de la societat, un dels encerts més lloables de la present edició. Com deixava veure el cartell amb motius estiuençs elaborat per a

l'ocasió per l'il·lustrador Nacho Casanova –guanyador del concurs organitzat per l'APIV–, la Fira és, en definitiva, una oportunitat excel·lent per a capbussar-se en el món de la lectura i deixar-se amamar per la passió que transmeten aquells que treballen amb els llibres dia a dia.

FELIP PINEDA

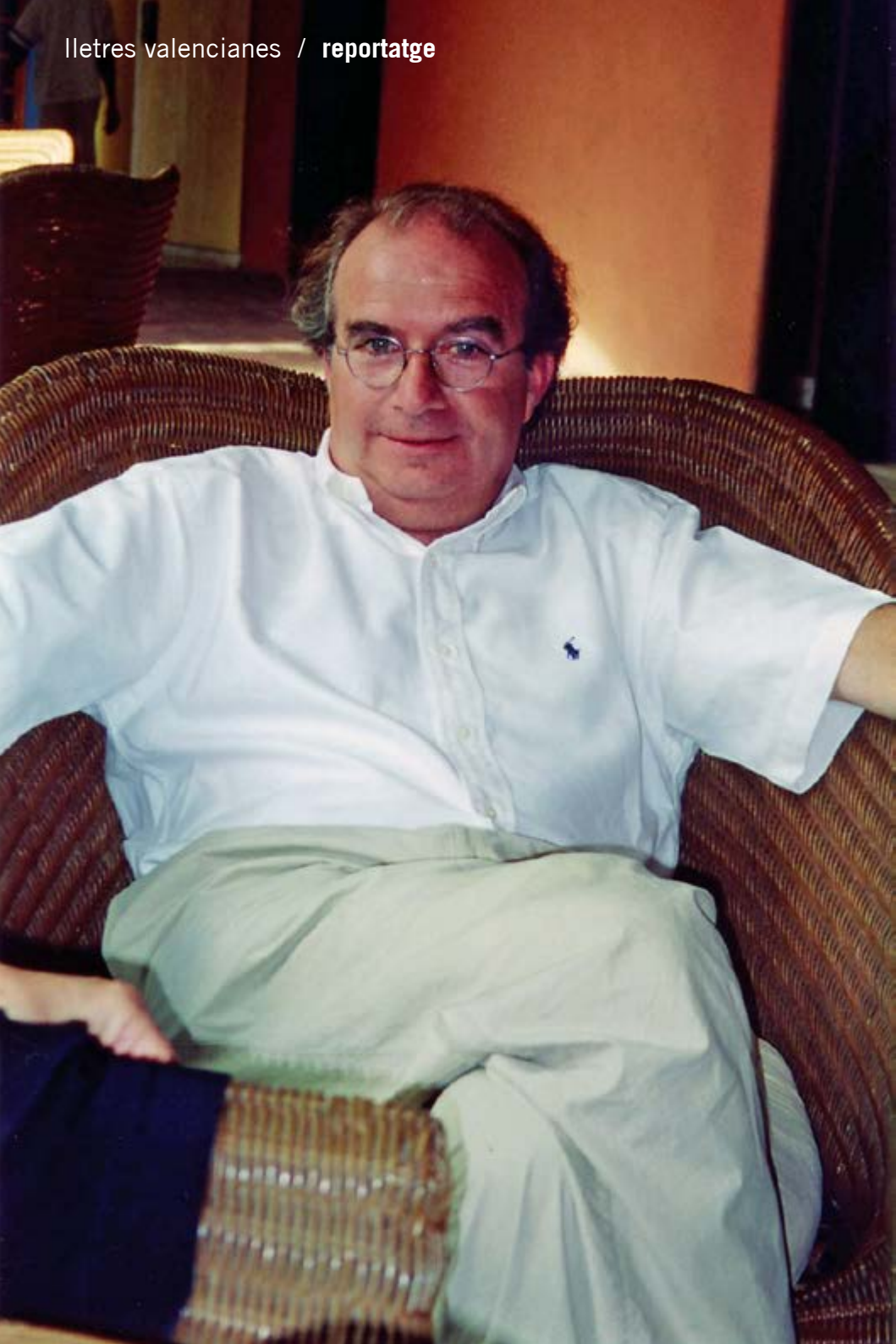

NOVEDADES Y FONDO EDITORIAL DESDE 1976

EDITORIAL PRE-TEXTOS

Pre-Textos cumple cuarenta años y, como reconocimiento, la Federación de Gremios de Editores de España (FGEE) ha distinguido a Manuel Borrás con el último premio Liber, por su trayectoria profesional. Borrás, cofundador de la editorial, recuerda las dificultades del principio, el impulso que supuso el Nobel a Elias Canetti en 1981, cuando publicaron *Las voces de Marrakesh*; entiende la edición como una vocación y afirma que el editor independiente es aquel que apuesta por valores no consensuados.

MANUEL BORRÁS:

«Hemos sido los editores más precoces y jóvenes que ha habido en la historia de la edición en español»

—¿Cómo fue la fundación de Pre-Textos hace ya cuarenta años?

—Pre-Textos nace como entidad en 1974, cuando Silvia Pratdesaba, Manuel Ramírez y yo apenas teníamos 18 años, y publicamos el primer libro en septiembre del 1976. Creo que hemos sido los editores más precoces y jóvenes que ha habido en la historia de la edición en español, no sé si mejores o peores, pero precoces seguro que sí.

—¿Qué diferencias encuentra entre entonces y ahora respecto a poner en marcha una editorial?

—Cuando se emprende un negocio, una empresa cultural de las características de la nuestra, todo tiempo es difícil, porque en España, por desgracia, no hay un contínuum cultural que apoye estos proyectos y menos iniciativas individualizadas. Pero incluso en los albores de nuestra democracia era más fácil casi que ahora hacer un libro porque, aunque nos teníamos que enfrentar a determinadas censuras ideológicas, la economía que hoy manda es también una suerte de censura, de obstáculo que tienen que sortear los editores más jóvenes.

—¿Había entonces más vacíos en el mundo editorial?

—Yo creo que vacíos siempre los hay. Creo que la literatura en su sentido ecuménico, es decir, universal, es muy vasta. Ha habido veces que alguno de mis alumnos de los másteres de edición o algún colega joven me ha dicho que las editoriales gran-

des no nos dejan espacio de actuación; yo siempre he dicho que eso es mentira, creo que siempre hay cosas por hacer.

—El editor independiente, ¿cómo puede encontrar su propio espacio?

—Hay una cosa que diferencia el editor literario del no literario y es que aquel

apuesta por valores no consensuados. ¿Qué autores desconocidos nos descubren hoy las grandes editoriales? Ninguno. A mí me estimula muchísimo hacer una nueva edición de la poesía completa de Cavafis, eso es una parte de mi responsabilidad para con la sociedad en la que vivo: publicar bien a los clásicos, pero ¿qué sentido tiene que un editor como yo exista si no sabe también reconocer a aquellos que

no han sido reconocidos previamente, hacer valiosos a aquellos a los que no se les echaba de menos simplemente porque se les desconocía? Lo que pasa es que, en los tiempos que corren, es muy difícil apostar por autores noveles porque sabes que nadie te va a apoyar, entre otros, la prensa. Por poner un ejemplo, nosotros publicamos un autor jovencísimo que se llama Cristian Crusat hace ya casi un lustro y el año pasado le dieron el premio a uno de los jóvenes valores de la literatura europea y aquí nadie le había hecho el más mínimo caso. Y lo digo con indignación y con satisfacción.

—¿Ser editor desde la periferia complica las cosas?

—Es complicadísimo, aquí parece que solo existan Madrid y Barcelona; y no digo Catalunya, ni siquiera para Barcelona existe

«Es difícil apostar por autores noveles porque sabes que nadie te va a apoyar»

**Los hombres pasan,
los libros permanecen...**

EDITORIAL PRE-TEXTOS

Lleida, Girona ni Tarragona ni mucho menos nosotros. Y en Madrid ocurre otro tanto, no existe más que Barcelona y Madrid; un joven editor tiene muchas menos posibilidades de conseguir apoyo de la prensa nacional si es de Valencia, de Bilbao o de La Coruña.

no establecimos diferencias en la primera etapa, que duró los primeros cinco años. Lo que pasa es que los comerciales, que en cierto modo son los que te inducen el principio de realidad, los librereros, los bibliotecarios no lo entendían y nos aconsejaron que diferenciáramos los géneros,

cuando considera que le ha sido útil, que le ha enseñado algo y, entonces, trata de poner a disposición de los otros aquello que le sirvió para conformar su concepción del mundo. Ese ha sido realmente el motor que nos ha inducido a publicar los libros que hemos editado.

«Editar desde la periferia es complicadísimo, parece que solo existan Madrid y Barcelona»

—Respecto a la línea editorial de Pre-Textos —pensamiento y poesía, aunque también narrativa, sobre todo de no ficción (memorias, autobiografías)— ¿cómo surgió y cómo se ha ido consolidando?

—Nosotros, en principio, no queríamos hacer un distingo entre colecciones, considerábamos que la literatura está compuesta de vasos comunicantes y que da igual que se haga ensayo, poesía o narrativa, todo está íntimamente relacionado. De hecho,

accedimos y así lo hicimos a partir del quinto o sexto año. Una vez ya con las colecciones, hemos visto la necesidad en determinados momentos de poner en circulación alguna determinada. Por ejemplo, la de ensayo nació cuando yo era estudiante y en la universidad se hablaba de una serie de autores a los que, a no ser que tuvieras la suerte de saber idiomas, no podías acceder y eso fue lo que nos movió, contribuir a que los otros puedan leer en su lengua aquello que se está diciendo. Un editor determina si un libro es importante

—¿Recuerda algún nombre de estos autores del principio que no estaban traducidos?

—Gilles Deleuze y Félix Guattari y después Derrida; recuerdo que Derrida y Deleuze estaban apenas traducidos al castellano o lo estaban, pero en traducciones muy malas; recuerdo que se hizo una traducción del *Anti-Edipo*, de Deleuze, de la cual la gente no entendía nada; la traducción era infame. A nosotros nos armó de valor tratar de poner al alcance de los demás traducciones que fueran inteligibles.

—¿Desde el principio Pre-Textos se preocupó por ofrecer buenas traducciones?

—Es que publicar un libro es muy fácil, pero editar, en el sentido anglosajón del término, que no es solo ser un *publisher* sino que es ser un *editor*, eso es complicadísimo. Nosotros hemos aprendido a editar editando: yo llevo cuarenta y tantos años

en esta profesión y todavía estoy aprendiendo cosas.

–Eso es una suerte en muchos sentidos...

–Hombre es una suerte que hace que yo sea un apasionado de esta profesión. En octubre, cuando me dieron el premio Liber, en el discurso de agradecimiento, dije que el reconocimiento a Pre-Textos querría que fuera también a un modo de entender la edición como vocación. Y que no se circunscribe a los tres individuos que hemos constituido Pre-Textos. En este país, hay una tradición de gente que hemos estado entre libros, no simplemente por una cuestión económica, sino también por cumplir con cierto compromiso social, diría que ético: tratar, en la medida de nuestras posibilidades, de poner lo mejor al alcance de los otros.

–Otra de las líneas de Pre-Textos es la poesía y sobre todo las ediciones bilingües.

–Sí, desde el primer libro que publicamos de poesía, optamos por hacer ediciones bilingües. Hay gente que entiende que es una especie de prurito nuestro, pero yo creo está justificado. La persona que tenga acceso a la lengua original puede cotejar aquello que le estamos ofreciendo, de manera que nosotros nos estamos presentando

do un poco al desnudo. Ya se sabe que en poesía la buena traducción siempre traiciona parte del texto original, por eso nosotros presentamos las dos posibilidades. Además, hace unos años sucedió una cosa curiosísima, nosotros habíamos publicado a Màrius Torres, que es uno de los grandes poetas catalanes de principios del siglo pasado; cuando en Catalunya, en 2010, se celebró el centenario, no había ni una sola

editorial que tuviera vivo algo suyo. El hecho de que Pre-Textos lo tuviera bilingüe permitió que la gente lo leyera en catalán.

–Pre-Textos tiene también una línea de poesía en colaboración con distintas entidades, ayuntamientos, etc., que convocan premios literarios, ¿cómo funciona esta colaboración?

EDITORIAL PRE-TEXTOS

«La crisis nos ha obligado a publicar de una manera más pausada, con más prudencia»

–Nosotros fuimos muy reacios a entrar, digamos, en la dinámica de los premios literarios, pero sucedió que recibimos la visita de un edil de cultura de un pueblecito de Alicante que se llama Cox. Este chico vino a ofrecernos el premio de su pueblo; al principio le dijimos que no estábamos por la labor, que se lo agradecíamos muchísimo y nos dijo que él era lector de poesía, que no era poeta, pero que, si lo fuera, su mayor ilusión sería ver un libro suyo en Pre-Textos. Entonces lo reconsideramos, pensamos que debíamos entrar por la puerta más humilde y aceptar ese premio de Cox; formamos un jurado como Dios manda –con Carlos Marzal, Vicente Gallego...– y hoy es un certamen en el que muchos de los ganadores tienen un lugar importante en el horizonte poético español. Y así fue cómo entramos en los premios. Los premios, si se sancionan con justicia y con transparencia, favorecen la

publicación de gente que, si no, no podría publicar.

–Hay otro aspecto que también caracteriza a Pre-Textos que es un diseño sobrio, con la colaboración de artistas como Ramón Gaya.

–Sí, desde el principio hubo una voluntad de volver a la edición tipográfica, a las cubiertas tipográficas, eso significaba seguir una tradición muy muy fértil que se inició con la Segunda República. Es verdad que después ha evolucionado, ha ido perfeccionándose, entre otros motivos, gracias a la incorporación de Ramón Gaya, que empezó a hacer nuestras viñetas; después a Andrés Trapiello, que es un amigo y autor de la editorial. Así hemos apelado, desde el punto de vista juanramoniano, a esa excelencia de la edición, con una premisa:

todo aquello que consideramos que es excelente tenemos que darle una vitola excelente; en esa excelencia tipográfica, lo que queremos es homenajear a los autores y a los lectores.

–De los cuarenta años de publicaciones de Pre-Textos, ¿destacaría algún título mítico o especialmente significativo?

–Para mí ha habido un antes y un después –como editor y como persona– de conocer a Ramón Gaya. Para nosotros, Gaya fue una revelación sustantiva por muchas cosas, porque nos enseñó algo que ya intuíamos y que nosotros queríamos defender y que era una España que, por vía de la violencia, había tenido que exiliarse, y después también por un rigor en la percepción estética del mundo. Para mí, Ramón Gaya es un elemento clave y es un honor haber publicado su obra, desde el *Diario de un pintor* hasta su obra completa y ahora también su correspondencia, que es como un libro de ensayos. Después, por ejemplo, estoy hablando de mis amigos y maestros, también fue fundamental José Antonio Muñoz Rojas. En el ámbito internacional, un libro clave para la editorial fue *Las voces de Marrakesh*, de Elias Canetti: se publicó en un momento en que estábamos muy cansados, al principio de nuestra labor editorial, con mucho trabajo, pocos

resultados de venta y, bueno, casi casi fue como una especie de milagro, cuando estábamos debatiéndonos entre abandonar o no, con *Las voces de Marrakesh* en prensa, resulta que le dan el premio Nobel a Cernetti. Eso nos dio a entender que no estábamos tan equivocados. Y también hay que mencionar a Andrés Trapiello, que es de mis amigos generacionales. Para mí, tener a Andrés entre mis autores, aparte de la lealtad que él ha demostrado siempre hacia la editorial, ha sido un privilegio. Trapiello ya había publicado cuando llegó

a Pre-Textos, pero era otro autor; por supuesto, el mérito es todo de él, pero yo creo que gracias a la publicación de sus diarios en Pre-Textos se le ha comenzado a reconocer en su verdadera dimensión.

**—¿Alguna nueva colección en perspectiva?
¿Qué títulos recientes destacarías?**

—Respecto a nuevas colecciones, no las hay porque, aunque tengo muchas en la cabeza, la crisis no me permite ponerlas

en práctica, la crisis nos está obligando a plegar velas y volver un poco a los cuarteles de invierno, nos lleva a editar de una manera más pausada, siendo más prudentes. De los últimos títulos destacaría la publicación del libro de Ramón Gaya, el de su correspondencia; también la nueva edición que ha preparado Juan Manuel Macías sobre Cavafis, el gran poeta griego alejandrino, que es un acontecimiento bibliográfico en sí mismo. Y también una antología poética a cargo de José Andújar de los poetas comprendidos más o menos en los cuarenta, que son para mí tan importantes como pudieron ser los del cincuenta, y si no el tiempo ya me quitará la razón o me la dará del todo... Siempre hay proyectos interesantes, esta continuidad de colaboración con la editorial Barcino que a mí especialmente me emociona y me provoca por mi condición de mediterráneo, mi padre era catalán y yo tengo cierto prurito también a ese respecto, es una cosa que me anima y estoy muy contento de que nos eligieran a nosotros.

ARANTXA BEA

www.pre-textos.com